

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.03.046>

УДК 330.44:351.72(477:4-6ЄС)

Інна ЗАБЛОДСЬКА, д-р екон. наук, проф., директор,
Луганська філія Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна
orcid.org/0000-0002-1410-6194

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДИК ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ УКРАЇНИ ТА ЄС НА ЕКОНОМІКУ

Ключові слова: контент-аналіз, методика оцінювання впливу, регуляторні акти, виміри, інструменти, стандарти.

Здійснено контент-аналіз сучасних методик оцінювання впливу регуляторних актів України та ЄС на економіку. Досліджено теоретико-методологічні підходи до проведення оцінювання регуляторного впливу як інструменту забезпечення ефективної державної політики та підвищення якості управлінських рішень. Проаналізовано особливості нормативно-правового забезпечення, механізми оцінювання економічних наслідків регуляторних рішень, а також підходи у практиці України та ЄС. Визначено ключові відмінності між вітчизняними та європейськими методиками оцінювання регуляторного впливу, зокрема щодо рівня інституційного забезпечення, прозорості процедур, участі стейкхолдерів та використання доказового підходу. У результаті проведеного контент-аналізу виявлено п'ять системних відмінностей (вимірів), які перешкоджають повноцінній гармонізації регуляторних актів України та ЄС. Обґрунтовано необхідність удосконалення української системи оцінювання впливу регуляторних актів шляхом адаптації європейських практик, цифровізації процедур аналізування та посилення аналітичної складової державного регулювання. Результати дослідження можуть бути використані під час формування державної регуляторної політики та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами.

Вступ. У сучасних умовах трансформації економічних систем та поглиблення інтеграційних процесів особливої актуальності набуває питання підвищення якості державного регулювання. Одним із ключових інструментів забезпечення ефективності регуляторної політики є оцінювання впливу регуляторних актів, яке дає змогу спрогнозувати економічні, соціальні та екологічні наслідки ухвалення управлінських рішень. У країнах Європейського Союзу (далі ЄС) таке оцінювання є обов'язковою складовою процесу формування політики та ґрунтується на принципах доказовості, прозорості й залучення заінтересованих сторін.

Ц и т у в а н н я: Заблодська І. Контент-аналіз сучасних методик оцінювання впливу регуляторних актів України та ЄС на економіку. *Економіка та право*. 2026. № 3. С. 46—55. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.03.046>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

В Україні система оцінювання впливу регуляторних актів перебуває на етапі становлення й адаптації до європейських стандартів. Попри наявність нормативної бази, практична реалізація відповідних методик часто має формальний характер, що обмежує їхню ефективність як інструменту економічного аналізування та ухвалення обґрунтованих рішень. На відміну від європейської практики, де оцінювання впливу інтегроване в повний цикл формування політики від визначення проблеми до моніторингу результатів, в Україні воно нерідко застосовується вже після розроблення регуляторного акта.

У науковій площині контент-аналіз сучасних методик оцінювання впливу регуляторних актів дає змогу систематизувати підходи до визначення економічних ефектів регулювання, виявити їх сильні й слабкі сторони та визначити рівень гармонізації українських практик з європейськими. Особливо важливим є дослідження інструментів, що застосовуються для оцінювання альтернативних регуляторних рішень, аналізування витрат і вигід, а також врахування впливу на конкурентоспроможність, малий і середній бізнес та макроекономічну стабільність.

Отже, необхідність проведення контент-аналізу сучасних методик оцінювання впливу регуляторних актів України та ЄС зумовлена потребою в підвищенні якості регуляторної політики, забезпечення її відповідності європейським стандартам та формування ефективних механізмів державного впливу на економіку в умовах євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика оцінювання впливу регуляторних актів на економіку перебуває на перетині державного управління, правової науки та економічного аналізу, що обумовлює міждисциплінарний характер відповідного наукового дискурсу. Під час аналізування наявного масиву публікацій виокремлено декілька дослідницьких напрямів, які в сукупності формують теоретико-методологічне підґрунтя дослідження, проте жоден із них не висвітлює заявленої проблематики контент-аналізу сучасних методик оцінювання впливу регуляторних актів у її цілісності.

Перший напрям охоплює роботи, присвячені теоретичним і практичним основам інструментарію аналізування регуляторного впливу (далі АРВ). Його вдало висвітлили Б. Бордюг, К. Малюгіна і О. Татаревський, систематизувавши знання про структуру та методологію АРВ як

базового інструменту державної регуляторної політики: розкрили місце АРВ в системі публічного управління, визначили зв'язок між аналізуванням політики та регуляторною діяльністю, а також детально описали технологію підготовки аналітичних документів з особливою увагою до методики визначення та аналізування проблеми, формулювання цілей регулювання та оцінювання альтернативних способів їх досягнення [1]. Цінність цього підходу полягає в формуванні нормативно-методичної рамки АРВ, однак він не охоплює порівняльного виміру відповідних практик України та ЄС.

Другий напрям представлений пулом досліджень щодо якості підготовки регуляторних актів та їхнього впливу на підприємницьке середовище. Так, А. Удовенко обґрунтувала, що якість регуляторного акта є не лише юридичною відповідністю, а й економічною доцільністю, ефективністю й відсутністю надмірного тиску на бізнес [2]. Учена розробила систему показників для оцінювання регуляторного впливу, зокрема через удосконалення методики М-тесту, а також запропонувала науково-методичний підхід до прогнозування витрат суб'єктів господарювання, що виникають внаслідок впровадження нових регуляцій. О. Іванова та А. Удовенко спільно систематизували проблеми, які спричиняють ухвалення неефективних нормативно-правових актів: суперечності у визначенні кількості етапів аналізування, порушення вимог обов'язкового оприлюднення, незадовільна якість розроблених АРВ [3]. Серед найгостріших проблем вони виокремили визначення обов'язкових показників результативності, оцінювання виконання вимог регуляторного акта та коректне формулювання проблеми, що підлягає врегулюванню. Ці роботи є методологічно цінними щодо операціоналізації якісних критеріїв оцінювання, однак зосереджені переважно на нормативно-правових аспектах без системного зіставлення з практиками ЄС.

Третій напрям формують дослідження оптимізації процедур АРВ із залученням міжнародного досвіду. Його активно артикулюють О. Никифорок та О. Ляшенко, які досліджували досвід оптимізації інституту АРВ у розвинених країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (далі ОЕСР) та Європейській Комісії [4]. Вони виокремили два основні підходи: проведення повної (класичної) та спрощеної (RIA-Light) моделей АРВ. Особливу увагу

учені приділили принципу пропорційності, сутність якого полягає в тому, що глибина аналізування та оцінювання має бути пропорційною ступеню впливу регуляторного акта на економіку, окремі зацікавлені групи та суспільні інтереси. Проаналізовано три специфічні фільтри відбору регуляторних актів: 1) визначає масштаб АРВ через встановлення видів нормативно-правових актів або сфер регулювання, які підлягають оцінюванню; 2) забезпечує класифікацію та відбір актів за ступенем значущості із застосуванням комбінованих (кількісних і якісних) критеріїв; 3) винятки зі сфери проведення АРВ. Для встановлення другого фільтра в Україні запропоновано систему показників оцінювання значущості за 10 категоріями впливу (від безпеки людини до міжнародних торговельних зобов'язань), з порогом визначення «значного» економічного впливу на рівні 10 млн грн на рік, або 100 млн грн дисконтованих витрат / вигод. Автори констатували, що в Україні відсутній другий фільтр, а АРВ здійснюється за єдиною моделлю для всіх регуляторних актів незалежно від їхньої значущості, що призводить до розпорошення кадрових і фінансових ресурсів та зниження якості аналізу. Ця робота є методологічно найближчою до завдань запропонованого дослідження і формує основу для порівняльного контент-аналізу.

Четвертий напрям об'єднує компаративні дослідження моделей нормопроектної діяльності. Так, Я. Петруненко провів порівняльний аналіз англосаксонської, континентальної, скандинавсько-консультаційної та наднаціональної моделі «кращого регулювання» на рівні ЄС та виявив ключові елементи, що забезпечують якість законодавчого процесу: професіоналізація розробників нормативних актів, обов'язкове оцінювання впливу (RIA), інституційне закріплення стандартів правової техніки та широке залучення стейкхолдерів [5]. Критичний аналіз нормопроектної діяльності в Україні виявив такі системні проблеми: розпорошеність процедур, недостатня координація між органами влади, слабкість інститутів оцінювання впливу та недосконалість мовних і структурних аспектів законодавчих текстів. За результатами дослідження запропоновано практичні рекомендації: створення корпусу законодавчих радників, упровадження обов'язкових процедур оцінювання впливу, розроблення єдиного закону про нормативно-правові акти та цифровізація нор-

мотворення. Цей напрям є цінним щодо інституційної компаративістики, проте не заглиблюється в аналізування конкретних методик оцінювання економічного впливу.

П'ятий напрям репрезентований дослідженнями впливу регуляторних змін через скасування кодифікованих актів. Зокрема, С. Серебряк у порівняльному аналізі скасування Господарського кодексу України та Торгового кодексу Чеської Республіки виявив аналогічні ризики: втрату чітких механізмів регулювання господарської діяльності, виникнення правових прогалин, необхідність тлумачення норм за аналогією та публіцизацію приватного права через переважання Цивільного кодексу [6]. Дослідник акцентує, що скасовані кодифіковані норми функціонували як правовий фундамент, а спеціальні закони не здатні в повному обсязі замінити їх регулятивну роль, що підриває принцип правової визначеності та знижує стабільність господарської діяльності, особливо для підприємств державного і комунального сектору.

В. Малолітнева у контексті аналізування впливу регуляторної політики зауважує на критичному розриві між юридичною наукою та державною регуляторною практикою в Україні [7]. Вона наголошує, що наука має стати сервісною функцією для законотворця, без цього модернізація економіки матиме хаотичний характер, а якість державного регулювання залишатиметься на рівні, який безпосередньо стримує економічний розвиток.

Щодо ЄС, то Настанови з кращого регулювання Європейської Комісії (*Better Regulation Guidelines. SWD (2021) 305 final*) (далі Настанови) визначають «краще регулювання» як підхід, за якого законодавство досягає своїх цілей, будучи цільовим, ефективним, зручним для виконання і таким, що мінімізує обтяження [8]. Для цього Комісія застосовує: комплексні оцінки та перевірки відповідності (*fitness checks*), які аналізують ефективність чинного законодавства та програм витрат; оцінювання впливу, що досліджують проблеми, цілі, компроміси та варіанти дій; внесок стейкхолдерів протягом усього циклу розроблення політики; інструменти сприяння дотриманню вимог.

Настанови спираються на такі ключові принципи: комплексний підхід — охоплення всіх значущих економічних, соціальних та екологічних впливів, усіх заінтересованих сторін і кожної фази політичного циклу, зокрема систематичне

оцінювання впливу на конкурентоспроможність і малі та середні підприємства (далі МСП); когерентний підхід — відповідність довгостроковим цілям, зокрема принципу «не завдавати істотної шкоди» та цілям сталого розвитку ООН; пропорційний підхід (глибина аналізу має відповідати очікуваним наслідкам; підхід на основі доказів) — рішення мають ґрунтуватися на найкращих наявних даних, зокрема наукових; прозорість; участь стейкхолдерів; навчання на досвіді.

Оцінювання впливу збирає докази для визначення, чи є виправданими майбутні законодавчі або незаконодавчі дії ЄС, якщо так, то як їх найкраще розробити для досягнення відповідних цілей. Вони повинні ідентифікувати та описати проблему, що підлягає розв'язанню; встановити цілі дій ЄС; сформулювати варіанти політики, оцінити їх потенційні впливи та, де доцільно, визначити бажаний варіант; викласти порядок моніторингу й оцінювання очікуваних результатів. Система оцінювання впливу Комісії дотримується інтегрованого підходу, що визначає екологічні, соціальні та економічні наслідки широкого спектра варіантів політики, тим самим інтегруючи сталий розвиток у нормотворення ЄС. Це становить принципову відмінність від моноекономічного підходу: економічний вплив є одним із трьох рівноправних вимірів, а не єдиним об'єктом аналізування.

Відповідно до підходу «один введений, один скасований» (*one in, one out*) Комісія компенсує нові обтяження, що накладаються на фізичних осіб або підприємства у результаті своїх пропозицій. Аналізування й кількісне оцінювання (розрахунки) мають здійснюватися для всіх витрат на дотримання вимог там, де це можливо і пропорційно. Адміністративні обтяження підлягають обов'язковому взаємозаліку. Витрати на адаптацію мають прозоро і систематично відображатися в оцінках впливу. Оцінки впливу повинні містити і представляти розрахунки витрат на адаптацію та адміністративних витрат. Щорічні адміністративні обтяження мають фіксуватися в спеціальному онлайн-омовому калькуляторі. Цей механізм є принципово новим, як порівняти з будь-якими попередніми версіями методичних настанов ЄС, і не має аналогів у Методиці проведення аналізу впливу регуляторного акта, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 308 [9].

Для полегшення оцінювання пропозицій Комісії політика «кращого регулювання» спирається-

ся там, де це можливо і пропорційно, на кількісне оцінювання впливів, зокрема витрати і вигоди. Зважаючи на різноманітність галузей, у яких діє Комісія, неможливо кількісно оцінити і монетизувати витрати та вигоди від усіх її законодавчих пропозицій. Однак Комісія повинна це робити скрізь, де це здійснено, доречно та пропорційно. Отже, кількісна монетизація є правилом, а не винятком, хоча й із застереженням щодо пропорційності.

Для забезпечення відповідності законодавства ЄС своєму призначенню постійна програма відповідності та ефективності регулювання Комісії (*REFIT*) визначає можливості для спрощення законів, оптимізації процедур і усунення непотрібних обтяжень без шкоди для цілей і переваг відповідної політики. Усі оцінки та оцінки впливу, що супроводжують пропозиції щодо законодавчого перегляду, повинні аналізувати потенціал для спрощення і скорочення обтяжень.

Комісія створила Раду регуляторного контролю (*Regulatory Scrutiny Board* — *RSB*) як незалежний орган контролю якості. *RSB* оцінює всі оцінки впливу, всі перевірки відповідності та окремі вибіркові оцінки. *RSB* видає висновки трьох типів щодо оцінок впливу: позитивний — генеральна дирекція може продовжувати роботу з ініціативою, але має врахувати рекомендації *RSB* щодо вдосконалення; позитивний із застереженнями — генеральна дирекція може продовжувати роботу, але повинна відповідно переглянути звіт про оцінку впливу; негативний — генеральна дирекція повинна подати виправлену оцінку впливу до Ради. Відповідно до робочих методів Комісії позитивний висновок *RSB* є необхідним перед тим, як може бути розпочата міжслужбова консультація.

Законодавці мають вчитися на досвіді впровадження та застосування правил ЄС на практиці. Саме тому принцип «спочатку оцінити» (*evaluate first*) має застосовуватися щоразу, коли переглядається законодавство. Перевірки відповідності особливо добре підходять для виявлення регуляторних перекривань, невідповідностей, синергій, потенціалу цифровізації та кумулятивних наслідків.

Відповідно до Настанов економічне оцінювання впливу в системі ЄС охоплює такі обов'язкові субвиміри (відображені в Інструментарії кращого регулювання через операційні засоби — *Tools*): конкурентоспроможність галузей (21); вплив на МСП — *SME test* (23); конкуренція (24);

внутрішній ринок (25); зовнішня торгівля та інвестиції (27); цифрова готовність регулювання (28); зайнятість та умови праці (30); оцінювання витрат і підхід «один за один» (59). Водночас будь-які значущі впливи на гендерну рівність, територіальні та сільські питання, геополітичний контекст, а також зовнішні наслідки внутрішніх політик та їх істотний вплив на треті країни мають бути прозоро оцінені й представлені. Те саме стосується впливів на конкурентоспроможність і малий та середній бізнес, що мають систематично перевірятися й оцінюватися.

Отже, Настанови встановлюють методологічну рамку оцінювання економічного впливу, яка принципово відрізняється від Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 308, за такими ключовими параметрами: 1) економічний вплив є обов'язково вбудованим у триєдиний аналіз (економіка + суспільство + довкілля), а не автономним об'єктом оцінки; 2) діє обов'язковий механізм кількісного обліку та взаємозаліку адміністративних обтяжень (один за один); 3) функціонує незалежний інституційний контроль якості оцінок через RSB з правом відхилення; 4) закріплено системний механізм перегляду чинного законодавства щодо скорочення тягаря (REFIT), як постійно діючий елемент регуляторного циклу. Ці структурні відмінності визначають напрями необхідної реформи вітчизняної методики АРВ у контексті євроінтеграційних зобов'язань України.

Інструментарій кращого регулювання (*Better Regulation Toolbox*) (далі Інструментарій) є офіційним методичним ресурсом Європейської Комісії та операційним доповненням до Настанов [10]. Настанови визначають принципи, яких дотримується Європейська Комісія під час підготовки нових ініціатив і пропозицій, тоді як Інструментарій надає практичне керівництво і операційні деталі щодо конкретних аспектів.

Інструментарій розміщений на офіційному сайті Європейської Комісії у розділі «Закон і нормотворення» і відкритий для публічного доступу. Документ структурований у вигляді операційних засобів, що охоплюють весь цикл розроблення й оцінювання регуляторних ініціатив: від принципів і процедур до специфічних методів оцінювання впливу на конкуренцію, МСП, внутрішній ринок, зайнятість, довкілля та зовнішню торгівлю.

У контексті дослідження методик оцінювання економічного впливу регуляторних актів Інстру-

ментарій є ключовим операційним джерелом, оскільки конкретизує загальні принципи Настанов у вигляді покрокових аналітичних процедур, зокрема щодо *SME test (Tool 23)*, аналізу конкурентоспроможності (21), оцінювання витрат у рамках підходу «один за один» (59) та ідентифікації впливів (*Tool 18*).

Проведений системний аналіз публікацій дає підстави констатувати: по-перше, вітчизняні роботи аналізують або нормативно-правові аспекти АРВ, або методологію окремих інструментів, не здійснюючи їх системного контент-аналізу щодо відповідності стандартам ЄС; по-друге, порівняльний вимір між українськими та європейськими методиками представлений фрагментарно: наявні роботи або описують зарубіжний досвід без структурованого зіставлення з вітчизняною практикою, або обмежуються загальними рекомендаціями щодо запозичення кращих практик; по-третє, контент-аналітичний підхід до порівняння методичного інструментарію оцінювання регуляторного впливу в Україні та ЄС як цілісна дослідницька конструкція у вітчизняній науковій літературі практично відсутній.

Метою статті є проведення контент-аналізу сучасних методик оцінювання впливу регуляторних актів України та ЄС.

Результати дослідження. Контент-аналіз методик оцінювання регуляторного впливу передбачає системне дослідження їх змістовної структури, категоріального апарату, інструментального наповнення та концептуальних принципів з метою виявлення подібностей, відмінностей і структурних лакун. Об'єктами порівняльного аналізу в цьому дослідженні є: з боку України — Методика проведення аналізу впливу регуляторного акта, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 308 (у редакції постанов від 28.11.2012 № 1107 та від 16.12.2015 № 1151) [9]; з боку ЄС — Настанови з кращого регулювання Європейської Комісії (*Better Regulation Guidelines*. SWD (2021) 305) [8] та Інструментарій кращого регулювання (*Better Regulation Toolbox*, у редакції 2023 р.) [10].

Структурно-змістовний аналіз Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта України. Постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 308 «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта» [9] ухвалено два методичних документи: Методику

проведення аналізу впливу регуляторного акта та Методику відстеження результативності регуляторного акта. Такий підхід відображає двофазну логіку регуляторного циклу (*ex-ante* оцінювання та *ex-post* моніторинг), що принципово узгоджується з архітектурою настанов ЄС, хоча й реалізована вона зі значно меншою деталізацією.

Методика проведення аналізу впливу регуляторного акта (далі Методика) структурована навколо восьми ключових елементів: визначення проблеми; цілі державного регулювання; альтернативні способи досягнення цілей; вибір оптимальної альтернативи; обґрунтування можливості досягнення цілей; очікувані результати (аналізування вигод і витрат); оцінювання виконання вимог регуляторного акта, зокрема М-тест; заходи з відстеження результативності.

Аналізуються лише норми, які регулюють господарські або адміністративні відносини між регуляторними органами чи іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, навіть якщо проект регуляторного акта одночасно містить норми, що регулюють інші суспільні відносини. Це істотне обмеження сфери застосування Методики: вона априорі виключає оцінювання впливу на соціальну та екологічну сфери як самостійні об'єкти аналізу, що є принциповою відмінністю від підходу ЄС.

Відповідно до п. 5 Методики під час визначення та оцінювання всіх прийнятних альтернативних способів досягнення цілей державного регулювання наводяться не менше ніж два можливих способи. Однак вимога є мінімальною: Методика не встановлює обов'язковості порівняння кількісних параметрів альтернатив і не передбачає їх оцінювання за єдиним критерієм чистих вигід. Найоптимальніший альтернативний спосіб обирається з урахуванням системи бальної оцінки ступеня досягнення визначених цілей за чотирибальною шкалою: від чотирьох балів, коли цілі можуть бути досягнуті у повній мірі, до одного бала, коли досягнення цілей є малоюмовірним.

Очікувані результати ухвалення регуляторного акта визначаються методом аналізування вигод та витрат у простій (перелік очікуваних позитивних та негативних факторів) або складній (із застосуванням різноманітних економічних моделей) формі. Для аналізування вигод та витрат установлюється певний період. Розмір кожної вигоди та витрати обчислюється за статистичними даними, науковими дослідженнями

й опитуваннями, а також даними від інших джерел. Зазначимо, що вибір між простою та складною формою залишається на розсуд розробника без чіткого критерію диференціації, що породжує системну тенденцію до вибору простішої форми навіть для економічно значущих актів.

Оцінювання виконання вимог регуляторного акта залежно від ресурсів, якими розпоряджаються відповідні суб'єкти, проводиться шляхом здійснення розрахунку витрат на виконання вимог регуляторного акта для органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування та розрахунку витрат на запровадження державного регулювання для суб'єктів малого підприємництва і здійснюється у разі, коли питома вага суб'єктів малого підприємництва у загальній кількості суб'єктів господарювання, на яких впливає проблема, перевищує 10 %. Завдяки М-тесту розробник проекту регуляторного акта отримує вимірну (числову) інформацію, що перетворює АРВ на доказовий документ і дає змогу обрати найкраще із запропонованих альтернативних рішень. В основі М-тесту лежить методика обчислення стандартних витрат малого підприємництва на виконання конкретного регуляторного акта.

Стосовно регуляторного акта здійснюється базове, повторне та періодичне відстеження. Базове відстеження проводиться до дня набуття чинності регуляторним актом або більшістю його положень з метою оцінювання стану суспільних відносин, на врегулювання яких спрямована дія акта. Повторне відстеження виконується через рік після набуття чинності актом або більшістю його положень, але не пізніше ніж через два роки. Під час визначення заходів відстеження результативності вказуються строки проведення базового та повторного відстежень; вид даних (статистичних, наукових досліджень або опитувань), які використовуватимуться; групи осіб, яких відбиратимуть для участі у відповідному опитуванні; наукові установи, що залучатимуться для відстеження.

Структурно-змістовний аналіз методик оцінювання регуляторного впливу ЄС. Система кращого регулювання ЄС базується на трьох взаємопов'язаних підходах: *ex-ante* оцінювання впливу (*impact assessment*), *ex-post* моніторингу (*evaluation*) та консультаціях зі стейкхолдерами. Оцінювання впливу визначає варіанти та аналізує економічні, соціальні та екологічні наслідки запропонованих заходів; *ex-post* оціню-

вання підтримує чинний масив законодавства в актуальному стані, перевіряючи його ефективність, результативність, доцільність та узгодженість [8, 10].

Інструментарій кращого регулювання (*Better Regulation Toolbox*) поділяється на вісім розділів і містить 69 операційних інструментів (*Tools*), серед яких: принципи, процедури та винятки (1); роль Ради регуляторного контролю (3); доказово обґрунтоване розроблення політики (4); планування та валідація ініціатив (6); формат звіту про оцінювання впливу (11); застосування принципу пропорційності (12); аналізування проблем (13); встановлення цілей (15); ідентифікація впливів (18); *SME test* (23); конкуренція (24); внутрішній ринок (25); зайнятість і соціальний захист (30); екологічні впливи (36) [10].

Оцінювання впливу є ключовим інструментом для розробників політики з метою генерування та аналізування надійної інформації про наслідки політики та регулювання. Для забезпечення узгоджених і порівнянних результатів Європейська Комісія надає рамкову методологію, що стандартизує підходи до оцінювання впливу. Ключовими інноваціями оновленої редакції 2021 р. стали запровадження принципу

«один новий, один скасований» та посилення вимог щодо консультацій зі стейкхолдерами. Водночас підтверджено три наріжні стовпи та принцип «спочатку оцінити».

Інструментарій презентує 35 ключових індикаторів за трьома сферами впливу: економіка, суспільство та навколишнє середовище. Методологію ЄС принципово відрізняє від української те, що остання зосереджена винятково на економічному вимірі (вигоди та витрати для суб'єктів господарювання), залишаючи соціальну та екологічну складові поза межами обов'язкового аналізу. Відповідно до оцінки ОЕСР, ЄС набирає вищий бал, ніж будь-яка окрема країна ОЕСР, за зведеними індикаторами залучення стейкхолдерів та *ex-post* оцінювання, а також входить до п'ятірки найкращих за якістю оцінок регуляторного впливу.

На основі проведеного кабінетного аналізу систематизовано структурні відмінності між методиками України та ЄС за п'ятьма аналітичними вимірами, які визначено за таким критерієм, як конгруентність вимірів (табл. 1).

Порівняння проведено за низкою елементів методик, зокрема: мета і сфера застосування оцінювання, етапи її проведення, підходи до визна-

Таблиця 1. Виміри контент-аналізу методик України та ЄС

Вимір	Контент-аналіз методики
Диференціація глибини аналізу	ЄС побудована на принципі пропорційності, глибина аналізу визначається ступенем значущості ініціативи з використанням системи попереднього скринінгу UA застосовує уніфіковану модель для всіх регуляторних актів без диференціації за ступенем їх економічної значущості, що зумовлює або надмірне навантаження для актів незначного впливу, або недостатню глибину для актів з масштабними економічними наслідками
Охоплення сфер оцінювання	ЄС — триєдиний аналіз: економічний, соціальний та екологічний впливи UA — лише аналіз впливу на господарські й адміністративні відносини між регуляторними органами і суб'єктами господарювання; соціальний та екологічний виміри є факультативними
Інституційний контроль якості	ЄС — Рада регуляторного контролю (<i>Regulatory Scrutiny Board</i>), яка здійснює незалежну перевірку оцінок впливу та оцінок відповідності UA — Державна регуляторна служба України, яка водночас є методичним органом і органом погодження, що породжує конфлікт інтересів та знижує незалежність контролю
Консультації зі стейкхолдерами	ЄС вимагає обов'язкові публічні консультації через портал <i>Have Your Say</i> на всіх ключових стадіях підготовки регуляторної ініціативи UA формально передбачає проведення публічних обговорень, але не встановлює мінімальних стандартів їх якості, строків та порядку врахування отриманих зауважень
Орієнтація на зменшення регуляторного тиску	ЄС — запроваджено інструменти регуляторного бюджетування, програму <i>REFIT</i> (<i>Regulatory Fitness</i>) та регуляторний стрес-тест, спрямовані на постійний перегляд чинного законодавства з метою усунення надмірних обтяжень UA — системний механізм перегляду чинного регуляторного масиву щодо надмірного навантаження законодавчо не закріплений

Джерело: складено автором за [8—10].

чення витрат і вигод, порядок залучення стейкхолдерів, механізми оцінювання ризиків, вимоги до аналізування альтернативних регуляторних рішень, процедури моніторингу та оцінювання результативності регуляторних актів.

Проведений порівняльний контент-аналіз засвідчує, що Методика у редакції 2015 р., попри формальну близькість архітектурної логіки до підходу ОЕСР / ЄС (двофазний цикл *ex-ante* / *ex-post*, наявність аналізу альтернатив і вигід-витрат, М-тест), істотно поступається Настановам ЄС за такими ключовими параметрами: відсутністю принципу пропорційності та диференційованих моделей АРВ; вузьким предметним охопленням (лише економічний вимір); недостатньою незалежністю контролю якості; відсутністю системного механізму перегляду чинного регуляторного масиву. Ці структурні розриви унеможливають повноцінну конвергенцію регуляторних практик України та ЄС і потребують комплексного законодавчого та методичного реформування в контексті виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію та курсу на членство в ЄС.

Висновки. Встановлено, що обидві методичні системи — Методика України та Настанови у поєднанні з Інструментарієм ЄС — побудовані навколо спільної архітектурної логіки двофазного регуляторного циклу (*ex-ante* оцінювання впливу та *ex-post* моніторинг результативності) та передбачають аналізування альтернативних варіантів регулювання й оцінювання вигід і витрат. Формальна близькість створює реальну методологічну основу для подальшої конвергенції регуляторних практик України та ЄС і свідчить про принципову сумісність систем, а не їх структурну несумісність.

У результаті проведеного контент-аналізу виявлено п'ять системних відмінностей (вимірів), які перешкоджають повноцінній гармонізації.

1. Відсутність в Україні принципу пропорційності та диференційованих моделей АРВ: на відміну від ЄС, де глибина аналізу визначається через систему попереднього скринінгу за ступенем значущості регуляторного акта, вітчизняна методика застосовує уніфіковану модель для всіх актів незалежно від їхніх потенційних економічних наслідків.

2. Вузьке предметне охоплення: Україна зосереджена винятково на економічному вимірі — впливові на господарські та адміністративні відносини між регуляторними органами і суб'єк-

тами господарювання, тоді як ЄС встановлює обов'язковий триєдиний аналіз економічних, соціальних та екологічних наслідків.

3. Недостатня незалежність інституційного контролю якості: в Україні функції методичного забезпечення та погодження АРВ покладені на Державну регуляторну службу України, що породжує конфлікт інтересів; натомість в ЄС ці функції розмежовані через незалежну Раду регуляторного контролю (RSB).

4. Відсутність в Україні обов'язкового механізму кількісного обліку та взаємозаліку адміністративних обтяжень, аналогічного до підходу ЄС «один введений, один скасований».

5. Відсутність в Україні системного механізму перегляду чинного регуляторного масиву щодо скорочення надмірних обтяжень, тоді як в ЄС цю функцію виконує постійно діюча програма *REFIT*.

Аргументовано, що ключовим інструментом захисту малого бізнесу в обох системах є тест на малий і середній бізнес: М-тест в Україні та *SME test* (*Tool 23*) в ЄС. Однак вітчизняний М-тест активується лише у разі перевищення 10%-го порогу питомої ваги суб'єктів малого підприємництва серед адресатів регулювання, тоді як *SME test* ЄС є обов'язковою складовою кожного оцінювання впливу без порогових обмежень, що відображає принципово вищий стандарт захисту інтересів МСП.

Контент-аналіз підтвердив, що процедура консультацій зі стейкхолдерами є системно слабшою ланкою вітчизняної методики. Методика України формально передбачає публічні обговорення, але не встановлює мінімальних стандартів їх якості, строків і порядку врахування отриманих зауважень. Натомість методологія ЄС визначає обов'язкові консультації через портал *Have Your Say* на всіх ключових стадіях розроблення регуляторної ініціативи, що забезпечує зворотний зв'язок між регуляторним органом і суспільством як структурний елемент, а не формальну процедуру.

На основі проведеного дослідження сформульовано пріоритетні напрями реформування вітчизняної методики АРВ у контексті євроінтеграційних зобов'язань України: законодавче закріплення принципу пропорційності як базового принципу регуляторної політики та впровадження диференційованих моделей АРВ; розширення предметного охоплення обов'язкового аналізування через залучення соціального

та екологічного вимірів; створення незалежного органа контролю якості оцінювання впливу, функціонально відокремленого від методичного та погоджувального органу; запровадження механізму кількісного обліку та обов'язкового взаємозаліку адміністративних обтяжень; розроблення та законодавче закріплення постійно діючого механізму перегляду чинного регуляторного масиву за аналогією до програми *REFIT*.

Отже, попри те, що Методика України у чинній редакції формально відповідає базовій архітектурі міжнародної практики оцінювання регуляторного впливу, її змістовне наповнення та інституційне забезпечення потребують системного оновлення. Подальші дослідження мають бути

спрямовані на аналізування визначених напрямів реформування, які є необхідною умовою досягнення реальної, а не декларативної конвергенції регуляторних практик України зі стандартами ЄС, та підвищення ефективності державного впливу на економіку в умовах євроінтеграції.

Статтю підготовлено в межах науково-дослідного проекту «Концептуальні засади розвитку законодавства України, що регулює економічні відносини, у контексті адаптації до права ЄС» (номер державної реєстрації 0126U003689), що виконується за Цільовою програмою наукових досліджень НАН України «Правотворчість в Україні: доктринальні засади, правове регулювання і практика здійснення» на 2025—2027 роки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бордюг Б., Малюгіна К., Татаревський О. Аналіз регуляторного впливу: посібник для слухача до курсу. Київ: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2007. 109 с.
2. Удовенко А.О. Оцінювання якості підготовки регуляторних актів в сфері підприємництва: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України. Харків, 2017. 22 с. URL: <https://lnk.ua/5SL7PBF6o> (дата звернення: 11.05.2026).
3. Іванова О.Ю., Удовенко А.О. Проблеми процедури аналізу регуляторного впливу нормативно-правових актів. *Проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 99—103. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-esonomu-2017-2_0-pages-98_103.pdf (дата звернення: 11.05.2026).
4. Никифорок О., Ляшенко О. Підходи до оптимізації процедур аналізу регуляторного впливу: світовий досвід та українські реалії. *Економіка і прогнозування*. 2021. № 1. С. 71—93. <https://doi.org/10.15407/eip2021.01.071>
5. Петруненко Я.В. Моделі нормопроектної діяльності в країнах ЄС: порівняльний аналіз та рекомендації для України. *Правова держава*. 2025. № 58. С. 176—189. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.58.331005>
6. Серебряк С.В. Правовий аналіз впливу скасування кодифікованого акту на господарську діяльність у Чеській Республіці та Україні. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2026. № 52 (2). С. 237—248. <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2026-52-2-237-248>
7. Малолітнева В.К. Підвищення ролі наукових правових досліджень у модернізації господарського законодавства. *Майбутнє науки в обрях права: матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. мол. учених (м. Київ, 5 груд. 2018 р.)*. Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2018. С. 43—46.
8. Better Regulation Guidelines. SWD (2021) 305 final. *European Commission*. Brussels, 2021. URL: [swd2021_305_en.pdf](https://ec.europa.eu/economy_finance/swd2021_305_en.pdf) (дата звернення: 11.05.2026).
9. Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта: постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 308. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-%D0%BF> (дата звернення: 11.05.2026).
10. Better Regulation Toolbox. *European Commission*. 2023. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation/better-regulation-guidelines-and-toolbox/better-regulation-toolbox_en (дата звернення: 11.05.2026).

Дата надходження: 16.05.2026

Дата прийняття до друку: 02.06.2026

Дата публікації: 28.09.2026

REFERENCES

1. Bordiuh B., Maliuhina K., Tatarevskiy O. Analiz rehuliatornoho vplyvu: posibnyk dlia slukhacha do kursu. Kyiv: Mizhnarodnyi tsentr perspektivnykh doslidzhen, 2007. 109 p. [in Ukrainian].
2. Udoenko A.O. Otsiniuvannia yakosti pidhotovky rehuliatornykh aktiv v sferi pidpriemnytstva: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.03. Naukovo-doslidnyi tsentr industrialnykh problem rozvytku NAN Ukrainy. Kharkiv, 2017. 22 p. URL: <https://lnk.ua/5SL7PBF6o> [in Ukrainian].

3. Ivanova O.Yu., Udovenko A.O. Problemy protsedury analizu rehuliatornoho vplyvu normatyvno-pravovykh aktiv. *Problemy ekonomiky*. 2017. No. 2. P. 99-103. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-2_0-pages-98_103.pdf [in Ukrainian].
4. Nykyforuk O., Liashenko O. Pidkhody do optymizatsii protsedur analizu rehuliatornoho vplyvu: svitovyi dosvid ta ukraïnski realii. *Ekonomika i prohnozuvannia*. 2021. No. 1. P. 71-93. <https://doi.org/10.15407/eip2021.01.071> [in Ukrainian].
5. Petrunenko Ya.V. Modeli normoproiektnoi diialnosti v krainakh YeS: porivnialnyi analiz ta rekomendatsii dlia Ukrainy. *Pravova derzhava*. 2025. No. 58. P. 176-189. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.58.331005> [in Ukrainian].
6. Sieriebriak S.V. Pravovyi analiz vplyvu skasuvannia kodyfikovanoho aktu na hospodarsku diialnist u Cheskii Respublitsi ta Ukraini. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*. 2026. No. 52 (2). P. 237-248. <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2026-52-2-237-248> [in Ukrainian].
7. Malolitneva V.K. Pidvyshchennia roli naukovykh pravovykh doslidzhen u modernizatsii hospodarskoho zakonodavstva. *Maibutnie nauky v obriakh prava: materialy IX mizhnar. nauk.-prakt. konf. mol. Uchenykh* (m. Kyiv, 5 hrud. 2018 r.). Kyiv: Instytut derzhavy i prava imeni V.M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2018. P. 43-46 [in Ukrainian].
8. Better Regulation Guidelines. SWD (2021) 305 final. *European Commission*. Brussels, 2021. URL: [swd2021_305_en.pdf](https://ec.europa.eu/economy_finance/swd2021_305_en.pdf)
9. Pro zatverdzhennia metodyk provedennia analizu vplyvu ta vidstezhennia rezultatynosti rehuliatornoho akta: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.03.2004 No. 308. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-%D0%BF> [in Ukrainian].
10. Better Regulation Toolbox. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation/better-regulation-guidelines-and-toolbox/better-regulation-toolbox_en

Date of receipt: 16.05.2026

Date of acceptance for publication: 02.06.2026

Date of publication: 28.09.2026

Inna ZABLODSKA,

Dr. Sci. (Econ.), Professor, Director

Luhansk Branch of the State Institution "V.K. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine", Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0002-1410-6194

CONTENT ANALYSIS OF MODERN METHODS FOR ASSESSING THE IMPACT OF REGULATORY ACTS OF UKRAINE AND THE EU

The article conducts a comprehensive content analysis of modern methods for assessing the impact of regulatory acts of Ukraine and the European Union on the economy in the context of transformation processes, digitalization of public administration, and the European integration course of Ukraine. The theoretical and methodological foundations of regulatory impact assessment as an important tool for the formation of effective state policy, improving the quality of regulatory decisions, and ensuring a balance between state regulation and the development of the market environment are investigated.

The paper provides a comparative analysis of approaches to assessing regulatory impact in Ukraine and the EU countries, characterizes modern mechanisms for analyzing the economic consequences of the adoption of regulatory acts, tools for assessing costs and benefits, as well as procedures for consultations with stakeholders. It is established that the European model of assessing the impact of regulatory acts is based on the principles of transparency, evidence-based approach, consistency, and multi-level analysis of socio-economic effects, while in Ukraine the relevant procedures are often formal in nature and are not sufficiently integrated into the process of strategic planning and forecasting of economic development.

Particular attention is paid to the analysis of the institutional support of regulatory policy, digital tools for monitoring the effectiveness of regulatory decisions and the role of content analysis in identifying key trends and problems in the functioning of the state regulation system. The main differences between Ukrainian and European methods for assessing the impact of regulatory acts are identified, in particular regarding the level of participation of stakeholders, the use of quantitative methods of analysis, risk assessment, and the forecasting of long-term economic consequences.

The need to improve the national system of regulatory impact assessment by adapting European practices, developing digital platforms for analytical support of management decisions, increasing the institutional capacity of authorities, and strengthening the analytical component of the state regulatory policy is substantiated.

Keywords: content analysis, impact assessment methods, regulatory acts.